

Motion till riksdagen

1989/90:N75

av Per-Ola Eriksson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1989/90:116 Ägande i
banker och andra kreditinstitut m.m.

Inledning

Den successiva avregleringen av kapital- och finansmarknaden under 80-talet och valutaregleringens avskaffande utgör centrala delar i ett svenskt deltagande i den pågående internationella finansiella integrationen.

För svenskt vidkommande är den anpassning som hittills skett till en ökad internationell kapitalmarknad ett naturligt led mot bakgrund av den svenska ekonomins och handelns stora och ökade beroende av utlandsmarknaden.

Centerpartiet ser positivt på den avreglering och marknadsanpassning som skett på kapital- och valutamarknaden. Vi vill dock samtidigt understryka betydelsen av att den svenska anpassningen inte går snabbare än vad den internationella finansiella integrationen påkallar eller medger. Det finns inte någon anledning för Sverige att genomföra ensidiga anpassningar på det finansiella området.

Propositionen

I prop. 1989/90:116 föreslås att de nuvarande förbuden mot utländskt ägande i bankaktiebolag, finansbolag och fondkommissionsbolag skall upphävas och 1982 års lag om utländska förvärv av svenska företag i stället tillämpas. Vidare föreslås att den s.k. behovsprövningen vid beviljande av tillstånd (oktroj) för nya banker slopas. Tillstånd skall ges om det kan antas att den planerade rörelsen kommer att uppfylla de krav som ställs på sund bankverksamhet. I propositionen föreslås även att utländska banker efter tillstånd av regeringen skall kunna inrätta "filialer" i Sverige. För filialens verksamhet skall gälla i allt väsentligt samma regler som för svenska banker.

I föreliggande motion tar vi upp vissa frågor som rör rösträts- och äganderegler för banker och försäkringsbolag. I övriga delar kan vi i allt väsentligt ansluta oss till de förslag som läggs fram i propositionen.

Behov av nya ägar- och rösträtsregler

I föreliggande regeringsförslag redovisas förenklingar och en ökad internationell anpassning av svensk lagstiftning vad gäller ägande i banker och andra finansiella institut. Som tidigare påpekats anser centerpartiet huvud-

delen av de förslag som här redovisas logiska och följdriktiga led i den successiva avregleringen och marknadsanpassningen av den svenska kapital- och kreditmarknaden.

Centerpartiet vill emellertid samtidigt understryka att en fortsatt avreglering och internationell harmonisering av regelverken för de svenska bank- och kreditinstituten som redovisas i regeringens proposition samtidigt innebär ett ökat behov av en effektiv tillsyns- och kontrollorganisation.

Ägande och rösträtt i bankerna

I propositionen föreslås inga nya generella ägar- och rösträttsbegränsningar i bankaktiebolagslagen. Detsamma gäller för s.k. finansiella koncerner. Där emot föreslås att aktieförvärv i svenska banker och försäkringsbolag, som innebär att innehavet överstiger 10, 20, 40 eller 50 % av aktiekapitalet eller röstetalet, skall anmälas till bankinspektionen resp. försäkringsinspektionen.

Fragan om ägande- och rösträttsbegränsningar i svenska banker har varit föremål för övervägande i bl.a. kreditmarknadskommittén – KMK. En av KMKs uppgifter var att komma med förslag till hur ägandet skulle kunna spridas i bankerna. Motivet för detta var bankernas särställning i samhället och svenskt näringsliv som uppsamlare av allmänhetens sparande, kreditgivare och betydande roll för den samhällsekonomiska utvecklingen.

KMK föreslog därför i sitt utredningsbetänkande att en ägares ägarandel i större banker skulle begränsas till högst 10 % av aktiekapitalet. För mindre banker skulle ägarbegränsningen vara 20 %. Dispens från dessa regler skulle enligt förslaget kunna ges av regeringen.

Centerpartiet har i otaliga sammanhang varnat för den ägarkoncentration som har pågått och ännu pågår inom svenskt näringsliv. Senast skedde detta i centerns motion 1989/90:N236 ang. konkurrensbegränsande ägarkoncentrationer i svenskt näringsliv och i motion 1989/90:N65 i anledning av prop. 1989/90:109 om vissa aktieägarfrågor för Procordia AB, där nödvändigheten av ökad kontroll av fusioner och ägarkoncentrationer understryks. En sådan ökad kontroll från samhällets sida av koncentrationer som kan motverka en fungerande marknad och konkurrens stämmer väl överens med den strävan som sker inom exempelvis Europeiska gemenskapen.

Från centerpartiets sida ser vi därför starka motiv finnas för att en generell kontroll av ägarkoncentrationer och fusioner för näringslivet i stort, som bör komma till stånd, också skall kunna gälla aktörerna på de finansiella marknaderna. I synnerhet som den svenska bankmarknaden vid en internationell jämförelse är koncentrerad bör en alltför långt gående ägarkoncentration kunna förhindras genom en effektiv tillsynsorganisation och en väl fungerande konkurrenslagstiftning.

Ägarförändringarna inom den svenska bank- och finanssektorn har under senare år varit mycket omfattande, exempelvis PK-bankens köp av Carnegie Fondkommission och därefter förvärvet av Nordbanken. Handelsbanken har förvärvat Skånska Banken. Gotagruppen, som numera består av Gota-banken, Skaraborgsbanken och Värmlandsbanken, är ytterligare ett exempel på en stor förändring inom bankvärlden. Även inom sparbanksrörelsen

planeras stora förändringar som syftar till nya fusioner mellan olika fristående sparbanker.

Fusioner av denna typ som syftar till ökad koncentration av makt och kapital ses ofta som ett bevis på framgång, medan en decentraliserad ekonomi och ett spritt ägande betraktas som förlegat. Den s.k. klippekonomin förhålligas och ses som ett tecken på aktörernas skicklighet och framåtanda. Långsiktiga åtgärder, t.ex. i avsikt att främja miljö, resurshushållning och regional utveckling, framställs som ett hinder för en effektiv finansiell förvaltning.

Bankerna har en unik ställning i samhället. Detta motiverar enligt vår mening att särskilda krav ställs för att motverka en alltför stark finansiell koncentration och ett alltför koncentrerat ägande även om självfallet motiv kan finnas för starka ägargrupperingar.

Enligt vår mening överväger dock de negativa effekterna av en fortsatt ökad ägandekoncentration inom bank- och finanssektorn. Det behövs därför åtgärder som säkerställer ett spritt ägande inom bank- och finanssektorn. Detta bör ges regeringen till känna.

Ägandet i försäkringsbolag

I nu gällande lagstiftning för försäkringsrörelse finns inga regler som generellt hindrar förvärv av aktier i försäkringsbolag. Centerpartiet anser inte heller att skäl finns för att införa begränsningsregler för ägandet i försäkringsbolag. Avsaknaden av begränsningsregler hittills har heller inte lett till några missförhållanden.

Med hänsyn till att försäkringsverksamheten i likhet med bankerna intar en särställning och utgör ett betydande samhällsintresse finns skäl för en väl fungerande tillsyn för denna verksamhet. Centerpartiet delar därför uppfattningen att samma informationsplikt bör gälla avseende större aktieförvärv som föreslås för banker.

Utländskt ägande i svenska banker

I propositionen föreslår regeringen att förbudet för utlänningar och andra s.k. kontrollsubjekt att förvärva aktier i svenska bankaktiebolag avskaffas. Istället görs 1982 års lag om utländska förvärv av svenska företag tillämplig även på bankaktiebolag samtidigt som bankerna ges möjlighet att införa utlänningsförbehåll i bolagsordningen. Därmed kommer samma regler att gälla för banker som för andra svenska företag vad gäller utländskt ägande.

Centerpartiet vill emellertid starkt understryka att det svenska bankväsendet utgör ett betydande skyddsintresse som motiverar en betydande inhemsk kontroll. Dess betydelse för betalnings- och creditsystemet, utövare av den svenska valuta- och penningpolitiken och som tidigare nämnts sparuppsamlare från allmänheten gör enligt vår mening att starka motiv finns för att garantera ett inhemskt ägande i bankerna.

Centerpartiet vill i detta sammanhang betona nödvändigheten av att i samband med översynen av 1982 års företagsförvärvslag reglerna och kon-

trollmöjligheterna i denna utvidgas med hänsyn till de särskilda nationella skyddsintressen som lagen kommer att bli tillämplig på. Detta bör ges regeringen till känna.

Mot. 1989/90
N75

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av åtgärder för att säkerställa ett spritt ägande inom bank- och finanssektorn,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regler och kontrollmöjligheter vid utlänningars förvärv av aktier i svenska bankaktiebolag.

Stockholm den 17 april 1990

Per-Ola Eriksson (c)

Börje Hörnlund (c)

Roland Larsson (c)

Marianne Andersson (c)

Kjell Ericsson (c)

Håkan Hansson (c)

Sven-Olof Petersson (c)

Kersti Johansson (c)

Göran Engström (c)

Gunhild Bolander (c)

Ivar Franzén (c)

Jan Hyttring (c)